

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 4. Testimonia sanctorum Patrum de sacra Psalmodia ab ortu Ecclesiae, & deinceps temporum serie servata. Addita quaedam de ejus excellentia, & de perenni Psalmodia in quibusdam Ecclesiis instituta. ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

§. IV.

Testimonia sanctorum Patrum de sacra Psalmodia ab ortu Ecclesiæ, & deinceps, temporum serie servata. Addita quedam de ejus excellentia, & de perenni psalmodia in quibusdam Ecclesiis instituta. Desiderium laudandi Deum. Tacti obiter quidam Ecclesiasticæ Hymnodicæ calumniatores.

I. **O**ccurrunt nobis in ipsis Ecclesiæ incunabulis, primo scilicet Christiano sæculo, qui viri! (a) Clemens Romanus, & Dionysius Areopagita. Primus in Apostolicis constitutionibus orandum esse præcipit mane, hora tertia, sexta, & nona, vespere, & ad galli cantum. Mane gratias agentes, ait quod illuminavit nos nocte sublata, & reddito die: Tertia, quod ea hora Pilatus judicium adversus Dominum pronunciavit: Sexta, quod ea hora in crucem actus est: Nona, quod tunc omnia mota, & tremefacta sunt Domino crucifixo, quia horrerent audaciam impiorum Judæorum, & contumeliam Domini ferre non possent: Vespere quod noctem dederit ad requiescendum à diurnis laboribus: Ad galli cantum, quod ea hora nunciet adventum diei ad facienda opera lucis. (b) Alter Epistola ad Demophilum laudat S. Carpum, quod soleret circa mediam noctem ad divinos evigilare hymnos. Et libro de Ecclesiastica Hierarchy Ecclesiasticum cantum vocat concordem, & consonam sacrarum rerum choream: passimque meminit hymnologicæ, psalmodiarum, lectionum, & canticorum. Sanctus quoque Ignatius Martyr Epistola ad Magnesianos, & ad Heronem, sacros cœtus, & synaxes ad orandum commendat: & Epistola ad Philippenses, salutem collegia Virginum, quæ cum Deo se consecraf-

a Clem. Rom. lib. 8. cap. 34. b Dionys. Areopag.

30 DE ANTIQUITATE ET EXCELLENTIA
sent, proculdubio psalmis, & orationibus statis horis
incumbebant. (c) In vita etiam S. Cornelii Céturionis,
quem Petrus Apostolus baptisavit, nocturnæ psalmo-
diæ, hymnorumque mentio fit. Spectat denique ad
primum seculum, quod (d) Cassianus in Monasticis in-
stitutionibus scribit. Nam cum in primordiis fidei pau-
ci quidem, sed probatissimi Monachorum nomine cen-
serentur, qui à beatæ memoriæ Evangelista Marco nor-
mam susceperè vivèdi, cum diverso modo quidam quin-
quagenos, alii sexagenos psalmos in nocturna, & ves-
pertina synaxi dici instituerent, quidam in medio fra-
trum apparens duodecim psalmos recitavit, & repen-
tè disparuit, sicque illis Angelico monitu præscriptus
est numerus psalmodiarum tam in vespertinis, quàm in
nocturnis conventibus servandus.

II. Secundo seculo præter Justinum Martyrem &
Philosophum, nullum ex Patribus invenimus, qui
specialiter & expressè divinorum officiorum mentio-
nem faciat: nam Theophilus, Athenagoras, Tatia-
nus, & Irenæus, toti sunt in confutandis infidelibus:
aliorum opera non extant. (e) Justinus autem in libro
Apologetico pro Christianis, conventus & preces, ac
in iis sacras lectiones commemorat. Et ibidem; Preci-
bus finitis, inquit unusquisque laudem, & gloriam
rerum universalium Patri per nomen Filii, & Spiritus
Sancti offert. Epistola quoque ad Zenam & initio col-
loquii cum Triphone Judæo, hymnorum & laudum
meminit, precumque nocturnarum, ac diurnarum.
Hoc item seculo occurrit Sanctus Abercius Episcopus
Hierapolitanus, qui solitas horæ nonæ preces recitas-
se dicitur, ut refert f Surius in ejus vita ex Simeone
Metaphraste. Occurrit & Monasterium sancti Heleni
Episcopi, cui præfuit Theodorus, illique successit Eu-
genia, quæ ibidem in habitu virili mentita sexum,

c Apud Surium die 13. Septemb. d Ioan. Cass. lib. 2. cap. 5. e Iustinus
Martyr. f Surius die 28. Octobr.

monachum agebat. Inter hujus autem virtutes auctor vitæ ejus apud Heribertum (g) Rosevidum hæc habet. Tertiæ, sextæ, nonæ, vespertinis, vel nocturnis, atque matutinis horis tam cautissimè insistebat, ut videretur jam perisse Deo, si horarum, vel quidpiam spatii absque divinis laudibus aliqua præterisset.

III. In limine tertii seculi statim inveniemus Tertullianum: quem meritò Latinorum Scriptorum antesignanum dixerimus. Hic in Apologetico adversus gentes, cætus antelucanos ad canendum Christo ex Epistola Plinii citata commemorat. Et ibidem, Coimus, inquit in cœtum & congregationem, ut ad Deum quasi manu facta precationibus ambiamus orantes, cogimur ad divinarum litterarum commemorationem. Libro de Corona militis, cætus antelucanos iterum laudat, aliosque ritus Ecclesiæ, libro secundo ad Uxorem: & libro de Jeuniis horam tertiam, sextam, nonam, & vespertinam, earumque rationem eleganter explicat. Ex adverso floret Græcorum præcipuus Origenes, qui libro primo contra Celsum, primum caput criminationis fuisse scribit, quod clancularios conventus haberent, ad agapen nimirum, & ad synaxim. Idem libro tertio in Job (si tamen ipsius sunt ea commentaria) matutinas & vespertinas deprecationes commendat. Quid eius præceptor Clemens Alexandrinus? nonne septimo Stromatum, tertie, sextæ, & nonæ meminit? Deinde subdit; Jam verò triplicem horarum divisionem, quæ totidem sunt honoratæ precibus, sciunt qui norunt beatam sanctarum mansionum Trinitatem. His omnibus & martyrio & eloquio major est Cyprianus, qui libro de Oratione Dominica, nocturnæ, & matutinae precis, tertie item, & sextæ, & nonæ, ac vespertinarum mysteria edisserit, cujus aurea verba capite sequenti recitabo. Sanctus item Zeno sermone primo ad Neophytos, post baptismum dulces vigilias clarissi-

g. Rosev. de vitis Patr. lib. 1.

52 DE ANTIQUITATE ET EXCELLENTIA
mæ noctis exaltat: Et Cæcilius apud Minutium Felicem nocturnas congregationes Christianorum calumniatur, eosque vocat Latebrosos, & Lucifugaces. Similiter Arnobius libro primo contra gentes; Quotidianis, inquit, precibus Deum colimus. Vixit & hoc seculo sanctus Hippolytus Martyr Episcopus Portuensis, qui oratione de consummatione seculi, inter cæteros Ecclesiæ ritus ab Antichristo tollendos psalmodum decantationem enumerat. Ad hæc tandem tempora pertinent plures Sancti, ex quorum actis illustra de horis canonicis testimonia eliciuntur. S. (b) Chariton plures Lauras ædificavit, suisque Monachis constitutiones scripsit, præsertim verò de psalmodia tam diurna, quam quæ noctu fieret. Cum S. Basileus Episcopus Amasæ detineretur in carcere, Clerici, & Diaconi auro impetrarunt à custodibus, ut ad magnum Pontificem intrare possent, & una cum illo divinas preces, noctibus præsertim canere, ut scribit in ejus vita Joannes Presbyter Nicomediensis. In (b) actis S. Sebastiani à B. Tiburtio Præfecti Filio quidam Torquatus reprehenditur solo nomine Christianus, quod hymnos noctu psallentibus pervigil non interesset. Matutinum officium, & horæ nonæ preces in vita S. Febronie Virginis, & Martyris leguntur, quam scripsit Thomas Sanctimonialis. In actis sanctorum Martyrum, In des & Domine (i) cum aliis, qui passi sunt Nicomediæ, mentio fit Christianorum, ut nocturna officia Deo psallerent, de more in Ecclesia congregatorum.

IV. Quartum seculum exhibet nobis Eusebium Cæsariensem passim in Ecclesiastica Historia; & Pachomium Abbatem, qui regulam, & modum psallendi accepit ab Angelo; Magnumque Antonium, qui plura Monasteria instituit plena choris psallentium. Quid Athanasium commemorem, quid Basilium,

b Surius 28. Septemb. b Surius 20. Jan. ; Surius 27. Decemb.

quid

Quid Gregorium Nazianzenum? Primus libro de virginitate, sive de meditatione; Sol oriens, inquit, videat librum in manibus. Post tertiam synaxes conficies, quoniam ea hora defixum est lignum crucis. Sexta hora absolves deprecationes cum psalmis, ploratu, & supplicationibus, quoniam hac hora pependit Filius Dei in cruce. Nona hora rursus in hymnis, & glorificationibus eris, quoniam hac hora Dominus in cruce pendens reddidit spiritum. Duodecima hora majorem, & longiorem facies synaxim. Media nocte excitaberis, & hymnis celebrabis Dominum Deum tuum. Matutino tempore hunc psalmum dicito, *Deus Deus meus, ad te de luce vigilo*, & *Benedicite omnia opera Domini Domino*. Idem Apologia ad Constantium Imp. agit de precessionum synaxi, deque vigiliis, & perorationibus. Basilius easdem horas celebrat in regulis fufius disputatis quæstione 37. & sermone primo de institutione Monachorum, qui aliis est sermo quartus exercitamentorum pietatis; Epistola item 6. ad Neocæsarienses; & Epistola prima ad Gregorium Theologum; Ecquid beatius, ait, quam hominem in terra concentum Angelorum imitari? ineunte statim die in orationes ire? in hymnis, & canticis creatorem venerari? Ipse verò Theologus oratione habita coram CL. Episcopis, & oratione prima adversus Julianum, & secunda in Pascha, psalmodiarum concentus, nocturnas vigiliis, & alternas modulationes commendat, & oratione undecima de laudibus Gorgoniæ sororis, O noctes insomnes, exclamat, & psalmodiarum cantus, & stationem ex die in diem desinentem! ô David, quam tu piis dumtaxat animabus haud prolixè cecinisti; (k) In carminibus verò tanquam de re notissima sic canit,

— sed quod omnibus notissimum 3

k Gregor. Nazianz. lamb. 18.

Nocturnè cernis ut canat laudes Deo

Naturæ uterque sexus oblitus sua?

Quot, quamque sancti? cernis Angelicum chorum,

Qui nunc simul, nunc vocibus alternis canit?

Consentiunt alii Patres. S. Ephrem Syrus sermone de beatitudinibus, horæ tertię, sextę, nonæ, vespertinę, & matutinę, mentionem facit: & Parenesi 19, & 21. morem surgendi nocturno tempore ad celebrandas divinas laudes usitatissimum semper fuisse asseverat. Gregorius Nyssenus epistola ad Olympium monachum, quę est de vita sororis ejus Macrinæ, assiduam psalmodum decantationem inter præcipuas sanctimonialium exercitationes recenset, speciatim verò vespertinas preces, & nocturnas vigiliis celebrat. (l) Cæsarius in Dialogis de fide Catholica; Peculiariter, inquit, à sacro cœtu Christigeræ Ecclesię nostrę usurpatur septenaria beneficentia; septies enim in die laudavi te, ait David auctor carminum divinorum. Gaudentius Episcopus Brixianus vigiliarum meminit primo, & quarto sermone: psalmodum, hymnorum, & canticorum spiritualium sermone octavo & nono, specia- liter verò sermone nono ait; Lectiones divinas aure percipimus, ore Dominum confitemur, laudamus, benedicimus, obsecramus, manus supplices ad cœlum tendimus, pedibus ad Ecclesiam currimus, & unam Trinitatis Deitatem flexis ad terram genibus adoramus. Theophilus Alexandrinus Epistola prima Paschali circa finem, hymnos commemorat in Ecclesiastica congregatione Domino decantatos. Hymnos item matutinos, & psalmos ad lucernam decantatos laudat (m) Epiphanius in expositione fidei Catholicę, ubi etiam varia Monachorum instituta describit: atque ipsum in suo Monasterio, tertiam, sextam, nonam,

l Cæsarius dial. 4. interrog. 191. m Epiphanius lib. 5. de vitis PP. libelo 12. num. 6.

& vespersmore majorum instituisse libro quinto de vitis Patrum invenio. Palladius in (n) Historia Lausica narrat de monte Nitrię, in quo vivebant quinque millia Monachorum tempore Magni Antonii. Circa horam autem nonam, inquit, licet stare, & audire in unoquoque Monasterio hymnos, & psalmos Christo canentes, & preces ad hymnos emittentes; aded ut existimet quispiam se sublimē elatum transmigrare in paradysum deliciarum. Astruit vigilias Hilarius ad Psalmum 118. ad illum versiculum, *Memor fui nocte nominis tui Domine*: itemque Ambrosius ibidem, & tractatu ad Virginem lapsam, & sermone 25. qui est in die Cinerum, aliasque horas enumerat libro tertio de Virginibus. Paulinus Nolę Episcopus libro tertio de vita S. Martini sic canit:

*Vigil ocius omnis
Turba ad consuetos, modulamina dulcia, psalmos
Advolat, & sanctis solatia querit in hymnis,
Que pellant segnes vegetato corpore somnos,
Cantibus & sacris nocturna silentia vincant.*

Dicebant Donatistę Ecclesiam apud ipsos tantum esse. Redarguit eos libro secundo contra Parmenianum S. Optatus Milevitanus ex psalmo, qui præcipit laudari Dominum à solis ortu usque ad occasum, & ait: Numquid pagani extralegales possunt cantare Deo, aut laudare nomen Dei, & non sola Ecclesia, quę in lege est? Quam si apud vos tantummodo esse dicitis, fraudatis aures Dei. Si vos soli laudatis, totus tacebit orbis, qui est ab ortu solis usque ad occasum. Clausistis ora omnium Christianarum gentium: indixistis silentium populis universis Deum per momenta laudare cupientibus. Igitur si & Deus debitas sibi laudes expectat, & ut sonent Spiritus sanctus hortatur, & totus orbis quod debet paratus est reddere, ne fraudetur Deus: etiam vos ipsi laudate cum omnibus, aut quia nolulistis esse

* Hist. Laus. cap. 7.

36 DE ANTIQUITATE ET EXCELLENTIA
cum omnibus, soli conticescite. Aurelius Prudentius
hymno primo *Καθ' ἡμέρας* noctis vigiliis concelebrat, &
hymno ad incensionem cerei Paschalis, vel, ut ha-
bent aliæ impressiones, ad incensionem lucernarum,
ait:

*Nos festis trahimus per pia gaudia
Noctem conciliis, vota que prospere,
Certatim vigili congerimus prece,
Exstructoque agimus liba sacrario.
Pendent mobilibus lumina funibus,
Quæ suffixa micant per laquearia,
Et de languidulis fota natatibus
Lucem perspicuo flamma jacet vitro.*

Sed omittamne hoc seculo clarissimos viros Hierony-
mum, & Chrysostomum? Hic ad Psalmum 118. ad-
versum, Septies in die laudem dixi tibi: Optimi qui-
que viri, inquit, ac pietate præditi quovis die statio-
nem ad Deum septies faciunt. Primum scilicet noctu
vigilantes, quod etiam diluculum appellamus. Dein-
de ad solis exortum Deo, qui diem invexit, gratias
agunt. Hora tertia cum Spiritus sanctus ad Apostolos
accessit: Sexta, cum Christus Deus noster carne cru-
ci affixus est, ac chirographum illud, quod nobis con-
trarium erat, delevit; Nona cum cruorem effudit,
ac spiritum tradidit, nosque à diaboli dominatu libe-
ravit. Ad solis occasum, quod etiam lucernarium ap-
pellamus, quia tunc ob diei transitum Deo gratias
agimus. Postremò cum ad somnum nos conferimus.
Quæ quidem omnia in unum collecta septenarium
efficiunt. Idem homilia 59. ad populum Antioche-
num, postquam celebravit vigiliis nocturnas, ad quas
Monachos surrexisse asserit ante diem cum gallus can-
tavit, rursus factò die matutinas orationes, & hym-
nos commemorat, tum tertiam, sextam, nonam, &
vespertinas preces. Et in quatuor partes, inquit, diem
dispartiti, dum singulæ partes implentur, psalmodiis,

& hymnis Deum venerantur. Vespere facto mensam petunt, deinde parum sedentes, vel potius hymnis omnia concludentes, in suo quisque lectulo requiescunt. Et homilia 14. in primam ad Timotheum, describens vitam Monachorum, post nocturnas preces laudes matutinas enumerat, itemque tertiam, sextam, nonam, & vespertinam synaxim. Hieronymus autem Epistola octava ad Demetriadem; Præter psalmorum, inquit, & orationis ordinem, quod tibi hora tertia, sexta, nona, ad vesperum, media nocte, & mane semper est exercendum; statue quot horis sanctam Scripturam ediscere. Et Epistola 22. ad Eustochium, Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque & vesperam nemo est, ait, qui nesciat: noctibus bis, terque surgendum. Legendus item est Epistolâ 27. quæ est Epitaphium sanctæ Paulæ: & in caput sextum Danielis.

V. Quinti seculi agmen ducit Augustinus. Sat dictum solo nomine. Vigiliarum meminit sermone 2. 56. & 140. de tempore: & initio concionis ad Catechumenos, tomo sexto, & homilia 26. inter quinquaginta: quibus sermone 55. tertiam, sextam, & nonam; sermone verò 251. & libro 22. de Civitate Dei cap. 8. vespertinas preces adjungit. Libro autem nono Confessionum, vigiliarum, hymnorumque à D. Ambrosio institutorum concentum laudat, itemque Epistola 119. ad Januarium, quæ est de ritibus Ecclesiæ, & alibi passim. Sequitur Joannes Cassianus rerum Monasticarum diligens Scriptor, qui libro secundo, & tertio de institutis cœnobiorum, horarum canonicarum ritum, & modum accuratè describit, tertiæ scilicet, sextæ, & nonæ, vespertinarum, & nocturnarum precationum, matutinæ laudis, & primæ, quam alteram matutinam vocat, & suo tempore in suo Bethleemitico Monasterio institutam tradit. Nec desunt alii Patres, & Scriptores insignes hujus

38 DE ANTIQUITATE ET EXCELLENTIA
seculi. Petrus Chryfologus laudat vigilias sermone 24.
& 39. itemque diurnas orandi horas sermone 21. Sy-
nefius Episcopus hymno primo matutinos, vesperti-
nos, & nocturnos hymnos offert Deo. Victor Uticen-
fis libro secundo Vvandalicæ persecutionis, Clericos
describit hymnos nocturnos psallentes: & libro ter-
tio Hunnericum Regem, cum in exilium egisset Ca-
tholicos Episcopos, & sacerdotes, legem tulisse nar-
rat, ut non psallerent, neque orarent: nec codicem
ad legendum in manibus gestarent. S. (n) Cæsarius
Arelatensis in regula monastica S. Teridio tributa, ri-
tum psallendi in noctibus sic ordinat; Vigiliis à men-
se Octobri usque ad Pascha duos nocturnos faciant, &
tres missas: ab una missa legat frater tria folia, &
orate; legat alia tria, & orate; legat alia tria, & le-
vet se. Dicite Antiphonam, Responsorium, & aliam
Antiphonam, Antiphonas ipsas de ordine psalterii.
Post hæc dicant matutinos directaneum, *Exaltabo te
Deus meus Rex*; deinde *Confitemini*, inde *Cantemus
Domino, Lauda anima mea Dominum*, Benedictionem,
*Laudate Dominum de cœlis, Te Deum laudamus, Gloria
in excelsis Deo*, & Capitellum. Omni Dominica sic
dicatur. Sidonius Apollinaris Epistola 1. libri 5.
Cultu, ait, peracto vigiliarum, quas alternante mul-
cedine monachi, clericique psalmicines concelebra-
verant, quisque in diversa secessimus, non procul
tamen, ut pote ad tertiam præsto futuri, cum Sacer-
dotibus res divina facienda. Simeon (o) Metaphra-
stes in vita S. Theodoræ Alexandrinæ, quæ Zenone
imperante virili habitu induta in Monasterio vixit,
Docet, inquit, eam Abbas de more psallere debere,
vespertinam, & matutinam glorificationem quotidie
peragere, nec horarum ullam prætermittere. Ipsa
quoque moritura puerum sic instruebat: *Consuetas
preces numquam neglexeris, neque horas, quæ sunt*

2. num. 19. & 20. o Metaphr. apud Surium 12. Septemb.

constitutæ fratribus ad conveniendum, Matutini, inquam, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, & Vesperarum. Narrat Nilus Monachus sanctos Patres in Sina à barbaris trucidatos summo mane, cum paulò ante desissent hymnos cantare. Meminit vespertinæ psalmodiæ in vita S. Severini Eugippus Abbas. In Monasterio S. Theodosii Cœnobiarchæ, septies in die variis linguis hymnodia regula peragebatur. Possem alia multa ex vitis Sanctorum, qui hoc seculo vixerunt, afferre: itemque ex historia Lausiaca Palladii & Socrate similiter, & Sozomeno, qui ad præsens quoque seculum pertinent; sed pergo consulens brevitati.

VI. Sexto sæculo horarum canonicarum assertor erit & testis, unus pro mille, sanctissimus Monachorum Patriarcha Benedictus, qui omnium justorum spiritu plenus, quantus fuerit in studio divinarum laudum propagando, à capite octavo usque ad vigesimum suæ Regulæ luculenter ostendit: sed de officii monastici ordinatione fusius infra suo loco. Meminit autem sanctus Benedictus omnium partium tam majorum, quam minorum cujusque officii, cæterisque horis Completorium adjunxit, quod ab ipso institutum est, ut capite undecimo demonstrabimus. Hujus discipulus Gregorius Magnus ad septimum seculum spectat, cujus laudes in sacramentario, & cantu, quem ab ipso Auctore Gregorianum vocamus, manifestæ sunt. Cæterum hic sisto gradum. Quid enim adhuc egemus testibus? Dicam cum Varro judice apud (p) Tullium: Aut hoc testium satis est, aut nescio quid satis sit. Paucis annis post Gregorium vixit Isidorus Hispalensis, cujus ingeniosum laborem in explanandis Ecclesiasticis officiis sequuti sunt postea haud contemnenda industria Alcuinus, Amalarius Fortunatus, Rabanus Maurus, Vvalfridus Strabo, Rupertus Abbas, Hugo de S. Victore, &

p Cic. 2. de Senib.

40 DE ANTIQUITATE ET EXCELLENTIA
alii recentiores, qui per latissimum hymnodia pelagus
plenis eloquentia velis spatiantur.

VII. Sacra igitur psalmodiarum modulatio, æquales
cum Angelis sortita natales, crevit sub Patriarchis,
novo viguit iuventæ flore, non sub Pelagio secundo,
ad quem insigni errore precis horariæ institutionem
refert (q) Polidorus Virgilius, sed nascente Ecclesia
Apostolorum decretis stabilita. Et quidem nocturnas
vigilias, laudes matutinas, Tertiam, Sextam, Nonam,
& Vesperas jam ab ipsis Apostolorum temporibus
in usu fuisse ex supracitatis testimoniis constat. Ex
veteri quoque testamento multum momenti habet antiquitas
illa matutini, & vespertini sacrificii: itemque illud,
quod in mundi creatione vesper dumtaxat, & mane
commemorantur, ut (r) Rupertus Abbas observat.
Prima verò tempore Cassiani, Completorium autem
ex Divi Benedicti institutione initium habuerunt.
(s) Auctor vitæ. S. Guduvali Archiepiscopi & Eremitæ
horas canonicas Christi, & Apostolorum auctoritate
institutas dicit, quas vir sanctus recitaturus cum
dixisset, *Deus in adiutorium meum intende*, Angeli
subjunxerunt, *Domine ad adjuvandum me festina*: &
sic totum officium alternis vicibus cum viro Dei expleverunt.
Porro successu temporum tantum fuit in Ecclesia
divinæ psalmodiæ studium, ut nec diminui amplius,
nec augeri posse videatur. Scribit (t) Palladius oculatus
testis civitatem se vidisse, in qua cum plura essent
Monasteria, quam profanæ domus, in omnibus vicis,
& angulis divinæ laudes cantabantur, ut ex una
civitate una facta cerneretur Ecclesia. Metaphrastes
(u) apud Surium, auctorem Acæmetarum fuisse tradit
Alexandrum Abbatem, qui cum prius Byzantii exerceretur
in templo magni Martyris Menæ, postea in ipso ostio
Ponti venerandum statuit Monasterium, in

q Polid. Virg. de inv. rerum lib. 6. cap. 2. r Rup. de div. off. lib. 1. cap. 9.
s apud Surium 6. Junii. t Pallad. in histor. Lausiaca. u Sur. 29. Decemb.

quo novam quidem, sed longè omnium pulcherrimam legem imposuit, ut hymnorum ad Deum numquam interromperetur perpetuitas; sed per vices mutatis ministris hæc numquam silens, & numquam conquiescens tribueretur Deo glorificatio. Mortuo verò Alexandro successit Joannes, qui in regione Bythinorum aliud excitavit Monasterium ἀνομιτων id est, non dormientium. Joanni successit Marcellus, qui in plura cœnobia idem studium invexit. In regia autem urbe Constantinopoli simile Monasterium constructum fuisse scribit (x) Nicephorus, in quo perpetuis carminibus nunquam non hymni Deo canebantur, sodalitate monachorum eam ob rem in tres cœtus divisa. Nec caruit Occidens hoc instituto. Bernardus enim in vita Sancti Malachiæ postquam de multitudine Monasteriorum Hyberniæ, & Scotiæ loquutus est; Ex quibus, inquit, ad has nostras Gallicanas partes S. Columbanus ascendens, Luxoviense construxit Monasterium factus ibi in gentem magnam. Aiunt tam magnam fuisse, ut succedentibus sibi vicissim choris continuarentur solemnia divinorum, ita ut ne momentum quidem diei ac noctis vacaret à laudibus. Diu etiam vigit in Monasterio Agonensi Thebæis Martyribus sacro hæc incessabilis psalmodiæ ratio à sancto Sigismundo Rege & Martyre instituta, ut in historia Francorum (y) Gregorius Turonensis testatur; Libro quoque de gloria Martyrum assiduum, & quotidianum psallentium à prædicto Rege ibidem institutum affirmans. Ab Agauno verò hæc psallendi regula in alias partes diffusa est, nam ut refert (z) Aimonius libro tertio de gestis Francorum, Guntramnus Rex Basilicam ædificavit, in qua monachi jugiter psallerent, prout rex Sigismundus in Agauno instituerat. Qui videlicet psallendi ordo, ait ille, etiam ad sepulchrum

x Niceph. hist. Eccl. lib. 5. c. 23. y Greg. Turon. hist. Franc. lib. 4. c. 6. & de glor. Mart. cap. 75. z Aimon. de gestis Franc. l. 3. c. 80.

42 DE ANTIQVITATE ET EXCELLENTIA
S. Martini antiquitus celebrabatur: & à B. Germano
in Monasterio S. Vincentii servari iussus, nec non in
Monasterio S. Dionysii à Dagoberto Rege agi præcep-
tus est. Quo Dagoberto regnante S. Amatus (a) Ab-
bas Monasterium Virginum construxit, quas in se-
ptem turmas distributas noctu diuque per vices sine
intermissione psallere voluit, ita ut semper duodecim
Virgines in unaquaque turma essent. Teste item (b)
Fulberto apud Surium sub disciplina Sancti Aichardi
Abbatis vivebant in uno cœnobio nongenti monachi
divinis laudibus jugiter incumbentes: ex his una die
obierunt quadringenti quinquaginta à Deo præmoniti,
quorum una pars hora tertia, pars altera hora sexta,
pars tertia hora nona, pars quarta hora vespertina
decessit. Narrat Hieronymus (c) Emser in procœmio
vitæ S. Bennonis Episcopi, Clericos Ecclesiæ Misnen-
sis in varias classes distributos jugiter psallere consue-
vissent die, ac nocte; quam perennem laudationem Er-
nestus, & Albertus fratres Saxonix Principes, & Mis-
nix Marchiones fundarunt. Sunt & aliæ multæ ejus-
modi Ecclesiæ, in quibus olim jugis psalmodia exer-
cebatur: nam ut in Orientem regrediar, monasterium
S. Publii describit (d) Theodoretus in Philotheo, in
quo hymnos matutinos, & vespertinos decantabant
monachi primo Græci, deinde Syri, utriusque propria
lingua sibi succedentes. Describens quoque monaste-
rium Zozimæ (e) Sophronius Episcopus in vita S. Ma-
riæ Ægyptiacæ Psallentia, inquit, ibi erat incessabiles
totius noctis habens stabilitates. Tum Oxyrinchus di-
cta est civitas in Thebaïde, in qua per omnem par-
tem die ac nocte hymnos, & laudes Deo refere-
bant vigintimillia virginum, & decem millia mona-
chorum, Etiam in ordine nostro Cisterciensi quædam

a Surius 13. Septembris. b Fulbert. cap. 17. vitæ S. Aichardi, apud Sur. 15.
Septemb. c Hier. Emser. apud Sur. 16. Jun. 7. d Theod. Philoth. cap. 5
e Sophronius lib. 2. de vitis Patrum cap. 4.

cœnobia fuisse legi, quibus ex hac institutione nomen inditum fuit, nam laus perennis, & jugis laus vocabantur, quod in eis perenni successione divinæ laudes celebrarentur. Æmulabantur nimirum antiquiores monachi supernæ Hierusalem gaudia, per cujus vicos festivum Alleluia numquam interruptis concentibus cantatur. Nam, ut optimè (f) Augustinus; Cum post istas corruptionis angustias habitabimus in domo Dei, tota vita nostra non erit nisi laus Dei. Recedente necessitate omnia negotia necessitatis intercidunt, quoniam non erit quid ibi agatur. Non dico die, ac nocte, ubi nox non est; sed toto die, cum unus dies est, non erit quid ibi agamus, nisi laudemus quem diligimus, quia tunc & videmus. Modo non visum desideramus, & laudamus: tunc visum quod amamus, quomodo laudabimus? sine fine erit laus, quia sine fine amor.

VIII. Longum esset retexere quam sublime, quam divinum sit opus divinis quotidie laudibus vacare; hymnis & canticis spiritualibus exercere seipsum, & beatorum in terris felicitatem imitari, sicut scriptum est, (g) *Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Placet hic (h) Antiochi sanctissimi monachi verba dedisse. Psalmodia, inquit, est opus incorporearum virtutum Deo administrantium, & indivulsè assistentium, juxta quod dicitur, *Laudate Dominum omnes Angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus.* Hoc opus competit & hominibus, omnis enim spiritus laudet Dominum. Monachis autem peculiari quadam prærogativa, vel in primis convenit, quod institutum vitæ prorsus Angelicæ delegerunt. Suffragatur Antiocho (i) Cyrillus Hierosolymitanus his verbis. Propterea traditam nobis hac Seraphicam Theologiam Sanctus, Sanctus, Sanctus recitamus, ut in illa cœlesti hymnodia cum supramundana militia

f. Aug. in Psalm. 141. g. Psalm. 87. h. Antiochus hom. 107. quæ tota est de psalmodia. i. Cyril. catech. 5.

44 DE ANTIQUITATE ET EXCELLENTIA
communicemus per hujusmodi hymnos nos sanctifi-
cantes. Scribit (k) Philo magis gaudere Deum puris
mentibus, quæ hymnos offerant in gratiarum actio-
nem, quam Hecatombis. Ad hoc enim, teste (i) Chry-
sostomo, creatus est homo, ut laudet Deum. Nihil à
nobis, ait ille, æquè requirit Deus, ac laudes, & gra-
tiarum actiones, propterea rationales nos fecit, & à
brutis lingua discrevit, ut eum laudemus, & jugiter
glorificemus. Sed de psalmodiæ excellentia ne plura
hic scribam, fecit vir omnium literarum gloria illustris
Anacletus Siccus, qui universa de genere hoc elegan-
tissimè pertractavit edito insigni opere de Ecclesiasti-
ca hymnodia, ejusque usu, & præstantia.

IX. Utinam possem, Deus meus. vera jucunditas cor-
dis mei, utinam possem laudare te de tam pura men-
te, sicut unquam laudatus es ab aliqua creatura tua in
cælo, & in terra. Utinam possem omni momento va-
care tibi, & à laude tua nunquam cessare. Ubi est enim
bonum meum, & lætitia mea, ubi pax, & requies ani-
mæ meæ, nisi in laude creatoris mei? Sed quomodo
potero te dignè laudare, qui nec te satis mirari dignus
sum? Nam sordida depressus, ad te qui justus es,
ipse non justus erigi nequeo: & cum adhuc simulacra
mundi hujus circumferam, vel invitus ad terram alli-
dor: neque speciosa laus esse potest in ore peccatoris.
Verumtamen ante te est omne desiderium meum, &
multiplex gemitus cordis mei pro defectibus meis. Sus-
cipe igitur ardentissimum desiderium languentis ani-
mæ meæ in laudem, & gloriam nominis tui. Susci-
pe vota cordis mei in holocaustum matutinum, ascen-
dat oratio mea ad te, sicut incensum vespertinum; da
sermonem rectum, & bene sonantem in os meum,
ut placeant verba mea, & hæ qualescunque lucubra-
tiones meæ in conspectu tuo in æternum.

X. Possem hoc loco acriori stylo adversus quosdam

h Philo lib. de vict. offerenda. l. Chryf. in psal. 116.

Anonymos inveni, qui ementito Theologi nomine, ut facilius deciperent simplices, ausi sunt publicam horarum canonicarum recitationem irridere, & calumniari. Aiunt supervacua esse tot officia, ad honestam dumtaxat Religiosorum alioquin otio & inertia languentium occupationem adinventam. Nunc in Ecclesiæ utilitatem, in studia literarum, in præstantissima charitatis opera diu noctuque incumbentibus, quid opus cantu, & psalmodia? Quasi vero omnium Ordinum religiosi viri choro jugiter mancipati non infinita pietatis opera exercuerint, non plura posteris reliquerint doctrinæ monumenta. Nusquam sancti Patres Officii divini solemniter recitandi causam designant otiosorum occupationem. Aliæ illis causæ. Nec se otiosos nuncupari patientur tot Ecclesiæ proceres, tot Præsules, & Antistites, tot primæ notæ Theologi, tot sanctitate insignes viri, tot illustres Dominici agri cultores, qui in Deo dicatis cœnobiis non sine proximi ædificatione, & animarum fructu vixerunt, & vivunt: non tot Presbyteri & Ecclesiarum Cathedralium Canonici, & scientia, & natalibus illustrissimi, non ipse summus Pontifex Ecclesiæ Catholicæ caput, non Cardinales, non Reges, & Principes, qui omnes summo studio hunc morem statis horis publicè psallendi ab ipsius Ecclesiæ incunabulis ad hanc nostram senescentem ætatem coluerunt, laudarunt, frequentarunt, semperque laudabunt, & frequentabunt, donec Antichristi tyrannis omnem Dei cultum à fidelibus tollat. Sectarios tanta intemperie Ecclesiasticum cantum irridere non miror: solemne illis est omnem pietatis speciem, omnem religionis majestatem evertere. At inter Catholicos, inter eos qui se Theologos nuncupant, homines reperiri, qui antiquissimos Ecclesiæ ritus, qui sanctissimam psallendi disciplinam, si non omnino tollere, at saltem dignitatem ejus minuere, præstantiam elevare conentur; profectò non crederem, ni typis

evulgatæ scriptiones id evidenter ostenderent. Psalmodiam igitur nihili æstiment fideles, quæ maximas Dei laudes continet, nostræ Religionis arcana commemorat, contemplationem nutrit, gignit amorem, perfectam orandi formam exercet, dæmones fugat, lætificat Angelos, delicias spirituales subministrat, & quamdam in terris cœlestis gloriæ felicitatem repræsentat. Væ retroactis seculis, quæ istos Theologos non tulerunt, ut admonerent Ecclesiam, ne tot cantibus, & prolixis precibus fatigaretur. Sed parco verbis. Latitant, quia malè agunt, adversarii. Nolo ego cum larvis, aut instar illius Cyclopi apud Homerum cum nemine luctari. Porrò de ortu, & excellentia sacro sanctæ Psalmodiæ jam diximus: nunc dicendum, quæ causæ à sanctis Patribus assignentur, ob quas certæ horæ ad psallendum Deo fuerint institutæ.

CAPUT II.

QUIBUS DE CAUSIS CERTÆ QUÆDAM
horæ ad psallendas Deo laudes fuerint institutæ.

§. II.

Varia nomina horarum Canoniarum explicantur. Cur divina mysteria symbolis & allegoriis occultarint Antiqui.

I. CERTOS hymnos, certamque rationem publicè laudandi Deum primi Patres Ecclesiæ divinum Officium nuncuparunt. Vocant enim officium Latini idiomatis Professores, id quod quisque debet efficere, habita ratione locorum, temporum, & personarum. Inde titulum de Officiis acceperunt libri tres Ciceronis, totidemque Ambrosii Prætulis Mediolanensis. Est etiam officium apud (a) Suetonium, honor, vel

a In Cæsare.